

Мислитель закликав чуйно ставитися до внутрішнього світу, дбати, в першу чергу, про виховання емоційно-вольової сфери, формувати позитивні почуття на основі християнської етики і загальнолюдських цінностей. Найкращі якості людини Григорій Сковорода асоціював з душею, тому наполягав, передусім, звертати увагу на серце, почуття, прагнення, переконання, духовні якості особистості. З моральним вихованням тісно пов'язував розумове, фізичне, естетичне. Щастя людини вбачав у духовному самовдосконаленні й «сродній» праці.

Значну роль у моральному вдосконаленні відіграють, на думку філософа, позитивні почуття. Тому важливим засобом формування емоційної сфери педагогів Григорій Сковорода вважав поезію, музику, художню культуру. Радив уникати зайвих нервових потрясінь, дотримуватися в усьому міри, робити добрі справи, вести здоровий спосіб життя, виховувати поміркованість у бажаннях і прагненнях. Філософ проповідував простоту життя, так би мовити, розумну достатність: «Будь тільки задоволений малим. Не бажай непотрібного і зайвого... Від непотрібного й зайвого всіляка труднота, всіляка погибель» [2, с. 113].

Визначальним чинником у процесі становлення професійної майстерності вчителя, на думку філософа, є гуманістична спрямованість особистості педагога. Мислитель вірив у позитивний потенціал кожної людини, в її необмежені творчі можливості щодо постійного розвитку і самовдосконалення. Тому підкреслював, щоб вихователі у своїй педагогічній діяльності обов'язково спиралися на благородне особистісне начало в кожній дитині: «Народженого до добра неважко навчити добру...» [2, с. 108].

Філософ стверджував, що дитина – повноправний учасник педагогічного процесу, а вчитель – керівник, наставник, порадник, друг, який повинен формувати в учнів бажання й уміння вчитися; виробляти звичку до самоосвіти; розвивати позитивні нахили й обмежувати негативні прояви; сіяти в душах вихованців любов, радість, доброзичливість, вдячність. Підкреслюючи, що у вдячному відношенні до життя заховано всяке благо, мислитель радив віддавати вдячність: «Богові, батькам і благодійникам. Бо це Богові – жертва, батькам – честь, а благодійникам – віддяка» [2, с. 111].

Враховуючи вищесказане, можна виділити декілька пріоритетних чинників формування професійної майстерності учителя в педагогічній спадщині Григорія Сковороди: мотивація особистості на самовдосконалення, розвиток емоційно-почуттєвого світу, духовно-моральних якостей, формування гуманістичної спрямованості особистості педагога у спілкуванні з вихованцями.

Література

1. Сковорода Григорій. Твори: в 2 т. / Український науковий інститут Гарвардського університету, Ін-т літератури імені Т.Г.Шевченка НАН України. – К.: Обереги, 1994. – Т. 1. – 527 с.
2. Сковорода Григорій. Твори: в 2 т. / Український науковий інститут Гарвардського університету, Ін-т літератури імені Т.Г.Шевченка НАН України. – К.: Обереги, 1994. – Т. 2. – 479 с.

УДК 378.147:82(477)

КРЕАТИВНО-ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

О.М. Куцевол

Анотація: У статті презентується креативно-інноваційна стратегія організації виробничої педагогічної практики студентів-філологів, принципи, етапи, форми діяльності її суб'єктів.

Ключові слова: професійна підготовка вчителя-словесника, креативно-інноваційна стратегія професійної підготовки, виробнича педагогічна практика, методична творчість.

Аннотация: В статье представлена креативно-инновационная стратегия организации производственной педагогической практики студентов-филологов, принципы, этапы, формы деятельности ее субъектов.

Ключевые слова: профессиональная подготовка учителя-словесника, креативно-инновационная стратегия профессиональной подготовки, производственная педагогическая практика, методическое творчество.

Annotation: The creative and innovative strategy of productional pedagogical practice of the students-philologists, the principles, stages and forms of activities of its subjects are presented in the article.

Keywords: teacher-philologist's professional training, the creative and innovative strategy of professional training, productional pedagogical practice, methodical creative work.

Виробнича педагогічна практика – важлива складова системи професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури. Разом з навчальними практиками (фольклорною, діалектологічною, пропедевтичною) та виховною вона забезпечує глибше засвоєння теоретичних знань і набутих умінь та навичок, впливає на формування мотиваційної спрямованості студентів на вчительську професію, сприяє їхньому загальнопедагогічному й загальнокультурному розвитку.

В українській вищій школі ще не подолана, на жаль, негативна тенденція, коли теоретичне вивчення педагогіки та методики викладання конкретного предмета відірване від оволодіння майбутніми вчителями практичними вміннями та навичками. Часто педагогічний ВНЗ дає необхідний багаж теоретичних знань, проте не забезпечує достатніх умов для їх практичного втілення та випробування на практиці. Відтак в освітянському загалі набула поширення думка, нібито вчитель народжується не в часи університетського навчання, а в перші роки самостійної професійної діяльності, хоча тоді вже має відбуватись його професійне зростання й цілеспрямований рух до вершин педагогічної майстерності.

Це призводить до парадоксальної ситуації: на професійне становлення педагога-початківця менше впливають університетські викладачі, які висвітлювали на своїх заняттях сучасні інноваційні теорії й технології, а більше – старші колеги по школі, серед яких, на жаль, є чимало тих, хто мислить і діє переважно традиційно. Таким чином, молодий педагог постає перед вибором, вирішуючи дилему: чи намагатися самотужки, методом проб і помилок вибудовувати шляхи впровадження у власній діяльності пропагованих з університетських кафедр новітніх психолого-педагогічних концепцій, а чи працювати стереотипно, не вирізняючись з-поміж тих, хто з різних причин зупинився у своєму професійному розвитку.

Така ситуація, що склалась у педагогічних вишах, детермінує необхідність вирішення проблеми оновлення системи організації наскрізної практики, а в її контексті виробничої педагогічної практики студентів ОКР бакалавр та спеціаліст. Відтак *метою* нашої статті є окреслення основних засад креативно-інноваційної стратегії організації та проведення виробничих педагогічних практик студентів-філологів освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр і спеціаліст галузі знань 0203 Гуманітарні науки, напряму підготовки 6.020303 та 7.02030301 Філологія (українська мова і література).

Загальні аспекти проблеми організації педагогічної практики студентів ВНЗ досліджували З.Абасов, Н.Буркалова, Т.Гребенюк, М.Євтух, М.Пашенко, Т.Перепелюк, Н.Побірченко, Л.Пуховська, М.Сметанський, Л.Хомич та ін. Філософські засади цього компонента професійної підготовки майбутніх освітян перебували в полі зору таких учених, як Ш.Алієв, В.Андрущенко, Б.Воронович, І.Зязюн, В. Кремень, В. Кушнір та ін. Про практику студентів-філологів писали В.Віролайнен, Г.Кузнецова, Л.Мірошниченко, О.Семенов, А.Попович, Б.Степанишин та ін. [2; 3; 4; 5].

Аналіз вищезазначених праць засвідчує, що в останні десятиліття змінились підходи до організації виробничої педагогічної практики: акцент робиться на «розвитку й саморозвитку індивідуальності, самоактуалізації особистості студентів, посиленні взаємозв'язку між їхньою теоретичною та практичною підготовкою, потенціалом і станом розвитку творчих здібностей» [4, с. 14]. У ході педагогічних практик розвиваються гностичні, проєктивні, конструкторські, організаційні та комунікативні вміння майбутніх фахівців, їхнє педагогічне мислення, науково-творча самостійність і професійно-креативні здібності. Тут студент має можливість вправлятися в оволодінні секретами методичної діяльності, яка є важливою складовою фахової компетенції сучасного вчителя.

Трактуюмо *методичну діяльність учителя-словесника* як поєднання інтелектуальної та практичної діяльності, спрямованої на створення моделі майбутньої предметно-педагогічної взаємодії з учнями, проєктування, конструювання й реалізацію її змісту й технології в навчально-виховному процесі з метою більш ефективного впливу на розвиток школярів засобами словесного мистецтва. У методичній діяльності вчителя літератури діалектично поєднується своєрідна дихотомія – *нормативно-регламентований і творчий компоненти*. Перший зорієнтовано на визнані освітні парадигми, нормативи й узвичаєні стереотипи (чинні програми, навчальні плани, рекомендовані міністерством підручники, посібники, пропагований передовий досвід тощо). Проте він не повинен перетворитися на формальну, застиглу структуру, а має бути здатним активно реагувати на змінювані об'єктивні й суб'єктивні обставини. На противагу нормативно-регламентованому творчий компонент методичної діяльності заперечує усталені стереотипи й передбачає постійний пошук нових способів реалізації навчально-виховних завдань.

Методична наука дає теоретичні рекомендації щодо вирішення навчальних ситуацій, проте в практичній діяльності вчителя вони реалізуються неоднаково, залежно від індивідуальності кожного словесника, його досвіду, знань, умінь, мотиваційно-ціннісних потреб, а також від багатства ідейного змісту, множинності інтерпретацій художнього твору, що стає передумовою його самостійної

індивідуально-творчої праці. Отже, у методиці викладання мови і літератури генетично закладена потенційна можливість творчості.

Словесник як творець інтелектуальної, духовної й моральної сфери юної особистості має бути особливо чутливим до інновацій, здатним до їх сприйняття, упровадження й творення у власній роботі. Це зумовлює потребу його готовності до *методичної творчості*, яку трактуємо як діяльність, спрямовану на постановку дидактично-методичних завдань з удосконалення змісту, структури й системи шкільної мовно-літературної освіти та пошук нестандартних, оригінальних шляхів і засобів їх вирішення з метою розвитку суб'єктів навчально-виховної взаємодії за допомогою художнього слова.

Наріжною методологічною засадою креативно-інноваційної стратегії організації педагогічної практики студентів-філологів є твердження, що розвиток їхньої здатності до творчого виконання методичної діяльності – важливий складник професійної підготовки вчителів-словесників, що має ґрунтуватися на парадигмальних позиціях креативної педагогіки і психології та особистісно зорієнтованого навчання й здійснюватись комплексно, поетапно і в логічній послідовності. Значну роль у цьому відіграють виробничі педагогічні практики. Ми твердо переконані в тому, що початківець стане на стежку педагогічної творчості лише за умови, якщо його спрямують на неї ще у ВНЗ, під час проходження педагогічної практики, яка має поєднати в одне ціле теоретичні знання студентів-філологів з їх практичним засвоєнням; опанування нормативно-регламентованим і творчим компонентами методичної діяльності.

Відповідно до креативно-інноваційної стратегії організації підпрактики *відбувається зміна вектора методичної підготовки майбутніх учителів-словесників з нормативно-регламентованого на творчий компонент*, що передбачає перенесення акценту з формального засвоєння знань про способи традиційного вирішення дидактично-методичних завдань на формування в студентів готовності до їх творчого розв'язання.

Завдання університетських педагогічних практик студентів ОКР бакалавра та спеціаліста – їхня підготовка до самостійного й цілісного виконання функцій учителя української мови і літератури та класного керівника в середніх загальноосвітніх закладах різного типу; спрямування майбутніх фахівців на творче виконання своїх професійних обов'язків, формування їхньої готовності до інноваційної діяльності.

Мета виробничої педагогічної практики студентів IV курсу ОКР бакалавр в основній школі (5-9 клас) – сприяти формуванню в них умінь і навичок конструювати й моделювати традиційні уроки, проводити різноманітні види позакласної роботи з елементами інтерактивних технологій і сучасних видів наочності; робити аналіз проведеного уроку; виховувати мотиваційне спрямування на систематичне збагачення своїх знань і їх творче застосування в практичній діяльності; активну участь у методичній роботі навчального закладу; розвиток умінь виконувати психолого-педагогічні спостереження за класом та учнем, рівнем його мовного та літературного розвитку; здійснювати педагогічне експериментальне дослідження.

На наступному етапі професійної підготовки *студенти ОКР спеціаліст* удосконалюють набуті ЗУН-и організації мовно-літературної освіти в основній школі, а також формують нові. *Мета виробничої педагогічної практики, що проходить у I семестрі на I курсі спеціалітету*, – оволодіння студентами комплексом традиційних та інноваційних методів і форм організації навчально-виховного процесу в 10-11 класах СЗОШ, гімназій, ліцеїв, колегіумів в умовах профільного навчання з урахуванням сучасних досягнень філологічних і психолого-педагогічних наук; цілісне виконання функцій учителя-словесника й класного керівника; оволодіння методами поглибленого психолого-педагогічного вивчення особистості та колективу, успішного педагогічного спілкування з учнем і класом; проведення дослідницької роботи за темою дипломного дослідження.

Пропонована зміна в підході до організації виробничої педагогічної практики, що передбачає впровадження в професійну підготовку майбутніх учителів-словесників креативно-інноваційної стратегії, вибудовується на таких основних *принципах*: *індивідуально-диференційованому, діяльнісному, співтворчості, колективно-діалогічній взаємодії, етапності, прозорості та демократизму*. Розкриємо кожен з них.

Індивідуально-диференційований принцип зумовлює врахування зон актуального та ближнього розвитку різних сфер особистості кожного студента, рівня його знань, умінь та навичок і попередньої професійно-освітньої підготовки. Відповідно до цього майбутні практиканти умовно поділялися на групи: тих, хто закінчив педагогічне училище й має досвід роботи з дітьми, і тих, хто прийшов в університет зі шкільної лави й ще не оволодів професійно-педагогічними вміннями та навичками. Урахування стартової готовності індивідів до проходження практики дає змогу оптимально вибрати для кожного з них тип освітнього закладу, профіль класу, продумати особистісно зорієнтовану програму педагогічних впливів з боку групового методиста.

Діяльнісний принцип впливає з концептуального положення загальної теорії творчості, відповідно до якого творчий потенціал особистості може повноцінно формуватись лише в процесі діяльності. Отже, активний розвиток професійно-креативних якостей майбутніх словесників можливий лише в ході навчально-виховної взаємодії з учнями, спостереження та аналізу педагогічного процесу.

Принцип співтворчості націлює на організацію тісної взаємодії керівника практики, групового методиста, учителя й студента-практиканта, спільних творчих пошуків варіантів вирішення навчальних проблем. Форми співтворчості можуть бути різними. При цьому наголошуємо, що як і в процесі професійної підготовки в цілому, так і в контексті педагогічної практики викладач-методист має виконувати не стільки контролюючу функцію, скільки бути фасилітатором, співтворцем, консультантом.

Принцип колективної діалогічної взаємодії реалізується не в ізольованій роботі методиста з окремим студентом, а в спільній, злагодженій діяльності динамічних груп практикантів, кожна з яких працює в певному навчальному закладі під керівництвом групових методистів. Таким чином, реалізується взаємонавчання, взаємоконтроль, ущільнюється діалогічне спілкування суб'єктів практики у форматі «груповий методист – учитель-предметник чи класний керівник – студент-практикант – динамічна група». Позитивним результатом такої інновації є активізація всіх членів групи й забезпечення дотримання при оцінюванні роботи кожного її члена *принципів прозорості й демократизму*.

Принцип етапності забезпечує поступальний рух у формуванні в студентів готовності до методичної діяльності від оволодіння ними вмінням вибудовувати традиційні типи уроків до опанування більш складними формами навчально-виховного процесу, що містять інноваційні методи і прийоми навчальної діяльності. Цей процес можна умовно поділити на кілька етапів:

- діагностично-орієнтовний;
- репродуктивно-творчий;
- творчо-репродуктивний.

Виокремлення кожного з етапів дає змогу визначити завдання керівників практики та студентів, а також простежити зміни в розвитку професійно-креативних якостей майбутніх учителів-словесників, необхідних для їхньої методичної діяльності.

Перший етап – це орієнтувальна фаза методичної творчості, яка складається з періоду попередньої підготовки бакалаврів на IV курсі, упродовж 7-го семестру, а також тижня спостережень на початку практики у 8 семестрі. У процесі аудиторного навчання (на практичних і лабораторних заняттях), позааудиторної самостійної роботи та групових й індивідуальних консультацій студенти поглиблюють розуміння понять «творча методична діяльність», «інноваційні форми і методи викладання мови і літератури», «розвиток творчих здібностей учнів» тощо. Вони знайомляться з програмою практики, спостерігають за роботою вчителів-новаторів, вивчають матеріали фахової періодики про творчі знахідки словесників, готують матеріали для портфоліо практиканта.

У цей час викладачі фахових методик і педагогіки та майбутні групові методисти шляхом спостережень, бесід, анкетування, тестування вивчають готовність студентів ОКР бакалавр до квазіпрофесійної діяльності, діагностують рівень розвитку їхнього творчого потенціалу. Діагностично-орієнтувальний етап дозволяє виявити й скоригувати рівень готовності кожного індивіда до творчого виконання своїх професійних обов'язків, а майбутнім практикантам отримати чіткі уявлення про завдання на цьому етапі методичної підготовки.

На *другому – репродуктивно-творчому етапі* – під час проходження виробничої практики на IV курсі студенти-бакалаври оволодівають традиційними методами і прийомами навчальної діяльності; знайомляться з інноваціями в мовно-літературній освіті учнів основної школи, вносять елементи новизни у свою квазіпрофесійну діяльність, набувають уміння творчого конструювання й моделювання фрагментів навчально-виховної взаємодії з учнями, реалізації окремих педагогічних цілей. Цей етап охоплює 5 тижнів практики, під час яких у роботі майбутніх учителів поєднується репродуктивний і творчий компоненти. Залежно від їх співвідношення робота практикантів набуває більш чи менш творчого характеру. Завдання групового методиста на цьому етапі – сприяти засвоєнню бакалаврами нормативно-регламентованого складника професійної підготовки вчителів-словесників і підсилити їхню мотиваційну спрямованість на творче виконання своїх професійних обов'язків.

На *третьому етапі – творчо-репродуктивному* – студенти ОКР спеціаліст I курсу поглиблюють знання про методичну творчість, закріплюють навички творчого моделювання навчального процесу в цілому; відбувається подальше оволодіння ними прийомами творчої методичної діяльності й набуття професійного досвіду, що сприяє формуванню основ індивідуально-творчого стилю майбутніх учителів української мови і літератури.

Зміст діяльності викладачів і студентів на кожному з етапів узагальнено в табл. 1.

Етапи формування готовності студентів-практикантів до методичної творчої діяльності

Етапи формування готовності студентів до методичної творчості в ході педпрактики	Завдання організаторів педагогічної практики	Завдання студентів-практикантів
Діагностично-орієнтувальний етап IV курс бакалаврату, 7-й семестр	- діагностування готовності студентів до проходження педпрактики й творчої методичної діяльності шляхом спостережень, бесід, тестування, анкетування; - корекція рівня професійно-креативних якостей особистості шляхом тренінгів та само розвитку; - проведення методичних інструктажів, майстер-класів, індивідуальних та групових консультацій студентів ОКР бакалавр з метою поглиблення їхнього розуміння понять «творча методична діяльність», «інноваційні форми й методи викладання літератури», «розвиток творчих здібностей учнів»; - організація вивчення та аналізу педагогічного досвіду вчителів-новаторів; - проведення практикумів з вирішення кейсів; - перегляд й обговорення відеоматеріалів педпрактик попередніх років; - організація виставок кращих портфоліо практикантів минулих років;	- поглиблення розуміння специфіки професійної діяльності вчителя мови і літератури, її креативогенної природи, сутності методичної творчості словесника; - вивчення й аналіз публікацій фахових видань з набутокми передового педагогічного досвіду вчителів-новаторів України; - теоретичне вирішення нестандартних дидактично-методичних завдань; - аналіз та спостереження за творчою діяльністю вчителів мови і літератури свого регіону; - підготовка матеріалів портфоліо практиканта;
Репродуктивно-творчий етап IV курс бакалаврату, 8-й семестр	- постановка перед практикантами завдань спочатку репродуктивно-творчого, а згодом творчого характеру; - навчання інноваційним прийомам вирішення дидактично-методичних завдань через співтворчість з методистом та шкільними вчителями; - навчання студентів педагогічній рефлексії через колективне обговорення, письмовий та усний самоаналіз; - проведення методичних консультацій та занять з метою закріплення в студентів умінь творчого вирішення дидактично-методичних завдань і коригування їхніх дій; - демонстрування у форматі проведення майстер-класів прикладів використання креативно-інноваційного підходу при вирішенні завдань літературної освіти школярів;	- практичне вирішення нестандартних дидактично-методичних завдань; - оволодіння студентів інноваційними методами і прийомами виконання окремих видів професійної діяльності; - оволодіння студентів ОКР бакалавр інноваційними методами і прийомами при реалізації цілісного навчально-виховного процесу; - виконання індивідуальних, групових та колективних творчих завдань; - набуття практикантами навичок взаємодії в динамічних групах; - реалізація креативно-інноваційного підходу вирішення дидактично-методичних завдань; - обмін динамічних груп творчими знахідками вирішення дидактично-методичних завдань на рубіжному контролі проходження практики; виступи студентів на науково-методичній конференції «Творчі пошуки й знахідки студента-практиканта у форматі педагогічної практики в основній школі» (за підсумками практики).

Творчо-репродуктивний етап	- консультування, спостереження, аналіз та корекція професійно-педагогічної діяльності студентів - практикантів ОКР спеціаліст у процесі їхнього викладання української мови і літератури в профільних класах; - постановка перед практикантами завдань репродуктивно-творчого, творчорепродуктивного й творчого характеру; - навчання інноваційним прийомам вирішення дидактично-методичних завдань мовної та літературної освіти старшокласників; - удосконалення педагогічної рефлексії практикантів через діалогічне обговорення результатів професійної діяльності, письмовий та усний самоаналіз; - проведення методичних консультацій та занять з метою закріплення в студентів умінь творчого вирішення дидактично-методичних завдань і коригування їхніх дій у контексті мовно-літературної освіти старшокласників у профільній школі.	- професійно-методична діяльність студентів ОКР спеціаліст у старших класах профільної школи та середніх навчальних закладах різного типу; - підготовка різноманітних проектів та їх реалізація в процесі шкільного навчання літератури в профільних класах; - вдосконалення практикантами навичок взаємодії в динамічних групах; - оволодіння науково-дослідницьким підходом до вирішення дидактично-методичних завдань навчально-виховного процесу; - обмін динамічних груп творчими знахідками вирішення дидактично-методичних завдань на рубіжному контролі проходження практики; - виступи на науково-методичній конференції «Актуальні проблеми мовно-літературної освіти в профільній школі» (за підсумками проходження практики).
----------------------------	--	--

У ході багаторічного спостереження за процесом організації та проведення виробничої педагогічної практики виявлено *організаційно-педагогічні умови*, що сприяють формуванню професійно-креативних якостей студентів-філологів, серед яких:

- оптимальний підбір базових шкіл у відповідності до розроблених критеріїв;
- кореляція діяльності кафедр української мови, української літератури та педагогіки з питань організації та походження виробничих педагогічних практик;
- попередня підготовка організаторів практики та методистів до керування процесом розвитку методичної творчості студентів-практикантів;
- атмосфера співробітництва та взаємодопомоги в базовій школі та в динамічній групі практикантів;
- постановка перед практикантами завдань творчого характеру.

Схарактеризуємо детальніше ці умови.

Визначення базових шкіл для проходження педагогічної практики здійснюється відповідно до таких критеріїв: наявність творчих традицій та атмосфери новаторського пошуку, доброї матеріально-технічної бази; зацікавленості шкільного колективу в передачі досвіду творчої професійної діяльності; уміння залучити практикантів до спільного пошуку вирішення завдань навчально-виховного процесу; надання їм свободи в реалізації творчих задумів і т. і. Сприятливим фактором є наявність у школі оснащених навчальних кабінетів української, світової літератури та літератури рідного краю й методичного кабінету з укомплектованою бібліотечною фахових джерел з проблем літературної освіти школярів – тут практиканти можуть поповнити багаж своїх теоретичних літературознавчих та методичних знань.

Обов'язковою умовою успішного проведення виробничих педагогічних практик є *кореляція діяльності кафедр української мови, української літератури та педагогіки з питань їх організації та походження*. Це насамперед має бути відображено в наскрізній програмі практик, по-друге, передбачає узгодженість робочих програм і, що найсуттєвіше, спільну діяльність курсового та групових методистів від кожної кафедри.

Важливою умовою ефективності проведення педпрактики є *цілеспрямована підготовка її організаторів до керівництва процесом оволодіння майбутніми вчителями творчою методичною діяльністю*. Це може здійснюватись у формі *семінару групових методистів*, на якому курсовий методист познайомить їх з пакетом документації для організації практики, методичними розробками, що спрямовують організаторів педпрактики на формування готовності її суб'єктів до творчої

професійної діяльності; проведення інструктажів, бесід, анкетування, тренінгів; спільних науково-методичних семінарів кафедр і т. і.

Особливо значущим чинником успішного проходження студентами педпрактики є *забезпечення атмосфери співробітництва й доброзичливості* як з боку групового методиста, так і з боку адміністрації та вчителів базової школи. Якщо практикант відчуває довіру, уболівання, підтримку своїх починань і допомогу в їх реалізації, то це дає змогу повніше розвинути його потенційну креативність, перейти від наслідування-копіювання передового досвіду до його творчого наслідування, а згодом – самостійної творчої діяльності.

Цьому значно сприяє *система творчих завдань*, що стимулює почерговий перехід практикантів від репродуктивного до репродуктивно-творчого, творчо-репродуктивного і, нарешті, творчого характеру діяльності. Досвід організації виробничої педагогічної практики, напрацьований в інституті філології й журналістики ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, утворює в думці: якщо в ході педпрактики перед студентами ставити тільки завдання відтворювального характеру, то лише незначна частина суб'єктів з високим рівнем потенційної креативності будуть прагнути до їх творчого виконання, а решта обмежиться банальною репродукцією досвіду, уже набутого попередниками.

Найефективнішими *методами і прийомами розвитку готовності студентів до творчої професійної діяльності* під час педпрактики виявились:

- методичні заняття, консультації, інструктажі, тренінги, методичні дні, проведення майстер-класів, опрацювання науково-методичних джерел та матеріалів фахової періодики з їх подальшим обговоренням. Усе це сприяло збагаченню теоретичних знань практикантів про специфіку професійної діяльності вчителя української мови і літератури, її креативогенний характер, а також творчі якості, необхідні для роботи словесника;

- ділові ігри, застосування кейс-методу, використання евристичних способів вирішення дидактично-методичних завдань (мозковий штурм, акваріум, засідання експертної групи і т.і.), це суттєво підвищує рівень інтелектуально-креативних якостей майбутніх учителів української мови і літератури;

- педагогічний експеримент, що поетапно розширювався під час проходження педпрактики: від всебічного вивчення стану навчально-виховного процесу в класі, спостереження за окремими учнями та групами до експерименту з ними, а далі з цілим класом; від роботи під керівництвом учителя та групового методиста до самостійної науково-дослідної діяльності.

Розвитку професійно-креативних якостей студентів сприяє проведення *творчих конкурсів на кращий урок мови і літератури, позакласний захід, дослідницький чи творчий проект, створення «Банку методичних ідей», складання кейсів, презентація й захист проектів та портфоліо студента-практиканта, організація виставки матеріалів педпрактики, проведення науково-методичних конференцій «Творчі пошуки і знахідки студента-практиканта у форматі педагогічної практики в основній школі», «Актуальні проблеми мовно-літературної освіти в профільній школі» тощо.*

Формуванню екзистенційно-креативних здібностей практикантів слугує *ведення щоденника педагогічного самоаналізу; порівняння самооцінки власної діяльності з оцінкою методиста, учителя, студентів, учнів; написання твору-роздуму з рефлексією всіх періодів проходження педпрактики; прийом «Як я діяв би в цій ситуації...» з ретроспективним оглядом навчальної ситуації й пропозиціями щодо нових, оптимальніших варіантів її вирішення; самоаналіз відеозапису проведеного уроку й т. і.*

Отже, педагогічна практика надає значні можливості для формування професійно-креативних якостей та вмінь майбутніх учителів української мови і літератури в контексті їхньої підготовки до майбутньої творчої професійної діяльності. Саме тут студент-філолог переконується в правильності обраного шляху, формує мотивацію на виконання своєї професії, окреслює перспективи саморозвитку.

Література

1. Буркалова Н. Е. Педагогическая практика в системе многоуровневой подготовки бакалавра и специалиста образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Н. Е. Буркалова. – Липецк, 1999. – 180 с.
2. Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури : монографія / О. М. Куцевол. – Вінниця : Глобус-Прес, 2006. – 348 с.
3. Педагогічна практика – основа фахової вправності майбутнього вчителя-словесника : монографія / за ред. Г. П. Кузнецової. – Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2013. – 192 с.
4. Семенов О. М. Практика в системі професійної підготовки вчителя-словесника. Програма спецкурсу для студентів спеціальності 7.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова і література» / О. М. Семенов. – К. ; Глухів : РВВ ГДПУ, 2004. – 71 с.
5. Степанишин Б. Стратегія і тактика педагогічної практики українців / Борис Степанишин // Дивослово. – 1995. – № 7. – С. 37-40.